

jego rzetelną zasługę w gruntowniejszym zbadaniu i wyjaśnieniu całego szeregu zagadnień, z ustawodawstwem tym związanych. Dotyczy to w szczególności pierwszej części pracy, przynoszącej w zasadzie pewne uporządkowanie i krytyczne omówienie dotychczasowych wypowiedzi i badań, związanych ze źródłoznawczą stroną problemu. Nie bez wartości są także uwagi, zawarte w części drugiej, gdyż podkreślenie znaczenia przywilejów nieszawskich dla zdemokratyzowania stosunków w życiu politycznym szlachty polskiej w XV i następnych wiekach stanowi cenny wkład w dotychczasowe badania tych zagadnień.

WOJCIECH HEJNOSZ (Toruń)

J. E. Neale, *Elizabeth I. and her Parliaments*. t. I. 1559—1581. London 1953. J. Cape. t. II. 1584—1601. London 1957 J. Cape.

Autor najlepszy dziś znawca dziejów Anglii Elżbiety I.¹, mający ponadto za sobą cenną pracę o genezie i rozwoju parlamentarnej wolności słowa w Anglii², dał szczegółowy obraz przebiegu poszczególnych parlamentów tego okresu, kadencja za kadencją. Pierwszy w pełni chyba wyzyskał archiwa, uwzględnił wszystkie zachowane diariusze. Żywy obraz częściowo tylko potwierdza późniejszą od niego tezę Hintona, jakoby próby ograniczenia parlamentu nie były dopiero polityką Stuartów, lecz datowały się już z ostatnich lat panowania Elżbiety³. Plastycznie natomiast wykazuje rolę królowej jako faktycznego kierownika prac parlamentu, oraz ścieranie się parlamentarnej koncepcji „mieszanej formy państwa” i suwerenności „króla w parlamencie”⁴ z bronionym przez Elżbietę, najczęściej skutecznie, rozumieniem monarszej prerogatywy.

KONSTANTY GRZYBOWSKI (Kraków)

Michael Roberts, *Gustavus Adolphus. A History of Sweden 1611—1632, Volume One. 1611—1626*. London 1953, Longmans.

Dla historii prawa cenny jest obszerny rozdział „*Constitutional Development*”, obok pracy Ahlunda¹, dostępnej w przekładzie niemieckim, najlepsze źródło dla nie znających języka szwedzkiego, górujący nad Ahlundem wyzyskaniem i obfitszej i późniejszej literatury szwedzkiej, oraz bogatszym cytowaniem materiałów archiwalnych. Dla czytelnika polskiego szczególnie interesujące ustępy o wzroście wpływu riksdagu w związku z konfliktem z Zygmuntem III. Cenna analiza karty

¹ *Queen Elizabeth I. The Elizabethan House of Commons*.

² *The Commons Privilege of free Speech in Parliament*. (Tudor Studies ed. R. W. Seton Watson).

³ R. W. Hinton, *The Decline of Parliamentary Government under Elizabeth I. and the early Tudors* (Cambridge Hist. Journal. XIII 2. 1957). Autor oparł swą tezę na argumentach statystycznym: stosunku liczebnym ilości aktów prawodawczych „króla w parlamencie” i „regis soli” pomijając ważność problemów regulowanych przez jedno i drugie.

⁴ Tu słuszna uwaga Hintona, jw., że po *De Republica Anglorum* Smitha (1565) teoria mieszanej formy państwa schodzi na drugi plan i wyraźnie stawiana dopiero przez Jamesa Whitelock w r. 1610.

¹ Nils Ahlund, *Gustav Adolf*. Berlin 1938. Bong. Osobny obszerny rozdział o szwedzkim ustroju stanowym.